

Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут
державного будівництва та місцевого самоврядування
Львівська лабораторія прав людини та громадянина

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
У СПРОБАХ ПРОТИДІЇ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Інформаційний бюлетень

Випуск 1

Львів,
2022

УДК 341.231.14(075)
О 641

Організація Об'єднаних Націй у спробах протидії
О 641 агресії Російської Федерації проти України / укладачі:
П. Рабінович, Р. Тополевський, Т. Дудаш, В. Гончаров,
А. Наконечна. Інформаційний бюлетень. Львів: Видав-
ництво ЛОБФ «Медицина і право», 2022. Вип. 1. 16 с.

ISBN 978-966-2019-40-7

У пропонуваному виданні українською мовою перекла-
дено та прокоментовано безпрецедентну Резолюцію Гене-
ральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй стосовно аг-
ресії Російської Федерації проти України.

Призначене для широкого кола читачів.

УДК 341.231.14(075)

© Львівська лабораторія прав
людини і громадянина, 2022
© Рабінович П., Тополевський Р.,
Дудаш Т., Гончаров В.,
Наконечна А., 2022

ISBN 978-966-2019-40-7

ЗМІСТ

Вступ	4
Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України»	6
Коментар укладачів	12

ВСТУП

«Never again!» – «Ніколи знову!». Саме таке гасло було покладено в основу базових документів Організації Об'єднаних Націй, ухвалених державами антигітлерівської коаліції після їхньої перемоги над нацистським режимом у Європі.

Однак цю гранично гуманістичну мрію реалізувати, на превеликий жаль, не вдалося ...

Адже, коли 24 лютого 2022 року Російська Федерація дозволила собі вчинити збройний напад на Україну, він супроводжувався такими її діями, які в документах Нюрнберзького трибуналу 1945–1946 років однозначно були кваліфіковані як військові злочини та злочини проти людяності.

За таких сучасних обставин однією з найважливіших подій мала стати реакція ООН на цю агресію Росії. І ООН – в особі абсолютної більшості держав-членів – не зрадила згаданому гаслу і вже через декілька днів на позачерговій спеціальній сесії своєї Генеральної Асамблеї вкрай жорстко засудила дії Російської Федерації.

Резолюція цієї сесії Генеральної Асамблеї послугувала дієвим поштовхом для низки радикальних заходів, вжитих іншими органами і структурами ООН.

Оскільки стан прав людини в Україні є постійним предметом наукової та практичної уваги Львівської лабораторії прав людини та громадянина, створеної у структурі Академії правових наук України понад 25 років тому, ця Лабораторія аж ніяк не могла залишитись осторонь сьогочасної ситуації в Україні.

(Нагадаю, зокрема, низку її сучасних досліджень, присвячених проблематиці запобігання злочинів проти людяності та відповідальності за їх вчинення; тим більше, що, як

відомо, деякі склади таких злочинів вперше в історії людства сформулював професор Кембриджського університету Г. Лаутерпахт, який здобував юридичну освіту у Львівському університеті в 1915–1919 роках).

Тому – з огляду на означену сучасну діяльність ООН – співробітники Лабораторії вважають своїм прямим професійним і громадянським обов'язком реагувати на згадані злочини Російської Федерації на території України й сприяти притягненню до відповідальності осіб, винних у їх вчиненні.

Тому видалось корисним ті оцінки, резолюції та заходи, які зафіксовані у новітніх документах ООН, її органів і структур у зв'язку з агресивною війною РФ проти України, оперативно державною мовою доводити до відома нашого населення, зокрема політичних і громадських діячів, юристів, суспільствознавців тощо. Адже первісно такі документи оприлюднюються лише робочими мовами ООН (англійською, російською та ін.).

З цією метою Лабораторія започатковує відповідне періодичне видання, перший випуск якого пропонуємо в електронній формі до уваги читачів електронних ресурсів. Він містить один з перших перекладів українською мовою Резолюції ES-11/1 «Агресія проти України» від 2 березня 2022 року та стислий коментар до неї.

Цей інформаційний бюлетень уклали: доктор юридичних наук П. М. Рабінович, кандидати юридичних наук Р. Б. Тополевський, Т. І. Дудаш, В. В. Гончаров і А. М. Наконечна.

A/RES/ES-11/1

**Організація Об'єднаних Націй
Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея**

Поширення: без обмежень
18 березня 2022 року

Одинадцята надзвичайна спеціальна сесія

Порядок денний, пункт 5

Лист, датований 28 лютого 2014 року

від Постійного представника України до ООН,

адресований Голові Ради Безпеки ООН (S/2014/136)

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН,

ухвалена 02 березня 2022 року

[без звернення до Головного комітету

(A/ES-11/L.1 і A/ES-11/L.1/Add.1)]

ES-11/1 «Агресія проти України»

Генеральна Асамблея ООН,

знову підтверджуючи першочергову важливість Статуту ООН в питанні сприяння верховенству права у відносинах між державами,

нагадуючи зобов'язання всіх держав відповідно до статті 2 Статуту ООН утримуватися в своїх міжнародних відносинах від погрози силою чи її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, або в будь-який інший спосіб, несумісний з цілями Організації Об'єднаних Націй, а також вирішувати свої міжнародні суперечності мирними засобами,

згадуючи також зобов'язання за частиною 2 статті 2 Статуту ООН, згідно з яким, всі члени ООН, щоб забезпечити їм усім у сукупності права й переваги, що випливають з членства в ООН, сумлінно виконують взяті на себе за Статутом ООН зобов'язання,

беручи до уваги Резолюцію Ради Безпеки ООН № 2623 (2022) від 27 лютого 2022 року, в якій Рада Безпеки ООН закликала скликати надзвичайну спеціальну сесію Генеральної Асамблеї ООН для вивчення питання, що міститься в документі S/Agenda/8979,

нагадуючи Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН № 377 А (V) від 03 листопада 1950 року, під назвою «Єдність заради миру», і беручи до уваги, що відсутність одностайності постійних членів Ради Безпеки ООН на її 8979-ому засіданні перешкодила виконанню її основної відповідальності для підтримання міжнародного миру і безпеки,

згадуючи також свою Резолюцію № 2625 (XXV) від 24 жовтня 1970 року, якою затверджено Декларацію про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин і співпраці між державами відповідно до Статуту ООН, і підтверджуючи принципи, що містяться в ній, що територія Держави не буде об'єктом набуття іншої держави внаслідок погрози силою чи її застосування, і що будь-яка спроба, спрямована на часткове чи повне порушення національної єдності й територіальної цілісності держави чи країни або її політичної незалежності є несумісними з цілями й принципами Статуту ООН,

згадуючи далі свою Резолюцію № 3314 (XXIX) від 14 грудня 1974 року, яка визначає агресію як використання збройних сил держави проти суверенітету, територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави або в будь-який інший спосіб, несумісний зі Статутом ООН,

беручи до уваги важливість підтримання й зміцнення міжнародного миру заснованого на свободі, рівності, справедливості й повазі до прав людини і розвиваючи дружні

відносини між державами, незалежно від їх політичної, економічної й соціальної системи або рівня їхнього розвитку,

нагадуючи Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі, підписаний в м. Гельсінкі 01 серпня 1975 року, і Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештський меморандум) від 05 грудня 1994 року,

засуджуючи заяву Російської Федерації від 24 лютого 2022 року про «спеціальну воєнну операцію» в Україні,

підтверджуючи, що жодні територіальні надбання внаслідок погрози силою чи її застосування не будуть визнані законними,

виражає суттєве занепокоєння повідомленнями про напади на цивільні об'єкти, (зокрема, житлові будинки, школи й лікарні) і про цивільні жертви, серед яких жінки, літні особи, особи з інвалідністю та діти,

визнаючи, що воєнні дії Російської Федерації на суверенній території України сягають такого масштабу, якого міжнародна спільнота не бачила в Європі десятиліттями, і що необхідні термінові дії, щоб зберегти сучасне покоління від жахів війни,

схвалюючи заяву Генерального Секретаря ООН від 24 лютого 2022 року, в якій він нагадав, що застосування сили однією країною проти іншої є запереченням принципів, яких кожна країна зобов'язалася дотримуватися, і що поточне воєнне вторгнення Російської Федерації суперечить Статуту ООН,

засуджуючи рішення Російської Федерації підвищити ступінь готовності її ядерних сил,

виражаючи суттєве занепокоєння щодо погіршення гуманітарної ситуації всередині і навколо України, зі збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб і біженців, які потребують гуманітарної допомоги,

виражаючи стурбованість також потенційним впливом конфлікту на посилення глобальної проблеми харчової

безпеки, оскільки Україна і цей регіон є одним з найбільш важливих світових територій для експорту зерна та сільськогосподарської продукції, тоді як мільйони людей стикаються з голодом або безпосередньою загрозою голоду чи відчувають серйозну нестачу харчів в кількох регіонах світу, а так само на енергетичну безпеку,

вітаючи продовження зусиль з боку Генерального Секретаря ООН і Організації з безпеки і співробітництва в Європі та інших міжнародних і регіональних організацій щодо підтримки деескалація в ситуації щодо України, і заохочуючи продовження діалогу,

1. *Підтверджує* свою прихильність до суверенітету, незалежності, єдності й територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включаючи її територіальні води;

2. *Висловлює глибокий жаль* з приводу агресії з боку Російської Федерації проти України в порушення частини 4 статті 2 Статуту ООН;

3. *Вимагає* від Російської Федерації негайно припинити застосування сили проти України й утримуватися від будь-яких подальших незаконних погроз силою або її застосування проти будь-якої держави-члена ООН;

4. *Вимагає також*, щоб Російська Федерація негайно, повністю й беззастережно вивела всі свої збройні сили з території України в її міжнародно визнаних кордонах;

5. *Висловлює жаль* з приводу рішення Російської Федерації від 21 лютого 2022 року щодо статусу окремих районів Донецької та Луганської областей України, яке становить порушення територіальної цілісності й суверенітету України та є несумісним з принципами Статуту ООН;

6. *Вимагає* від Російської Федерації негайно й беззастережно скасувати її рішення щодо статусу окремих районів Донецької та Луганської областей України;

7. *Закликає* Російську Федерацію дотримуватися принципів, викладених в Статуті ООН і Декларації про принципи

міжнародного права щодо дружніх відносин та співпраці між державами відповідно до Статуту ООН¹;

8. *Закликає* сторін дотримуватися Мінських угод і конструктивно працювати в відповідних міжнародних рамках, зокрема «нормандському форматі» й тристоронній контактній групі, над забезпеченням їх повного виконання;

9. *Вимагає* від усіх сторін дозволити безпечний та безперешкодний проїзд до місць призначення за межами України та полегшення оперативної, безпечної і безперешкодної доставки гуманітарної допомоги тим, хто її потребує в Україні, захисту цивільного населення, включаючи гуманітарний персонал та осіб, які перебувають у вразливому становищі, в тому числі жінок, літніх людей, осіб з інвалідністю, корінні народи, мігрантів і дітей, і поважати права людини;

10. *Висловлює жаль з приводу* причетності Білорусі до цього незаконного застосування сили проти України, і закликає її дотримуватися своїх міжнародних зобов'язань;

11. *Засуджує* всі порушення міжнародного гуманітарного права і порушення та утиски прав людини й закликає всіх сторін суворо поважати відповідні положення міжнародного гуманітарного права, в тому числі в застосовних випадках Женевські конвенції 1949 року² й Додаткові протоколи до них 1977 року³, а також поважати норми міжнародного права прав людини, і у зв'язку із цим вимагає далі, щоб усі сторони забезпечували повагу до статусу й захист усього медичного й гуманітарного персоналу, що займається виконанням винятково медичних обов'язків, їх транспортних засобів і обладнання, а також лікарень та інших медичних установ;

12. *Вимагає*, щоб усі сторони повністю виконували свої зобов'язання з міжнародного гуманітарного права, щоб не допустити загибелі цивільного населення та знищення

¹ Резолюція № 2625 (XXV), додаток.

² United Nations, *Treaty Series*, vol. 75, Nos. 970–973.

³ *Ibid.*, vol. 1125, No. 17512.

об'єктів цивільного призначення, утримуючись від нападів, руйнування, знищення або приведення в непридатний стан об'єктів, які є критичними для виживання цивільного населення, а також поваги та захисту до гуманітарного персоналу та вантажів, що їх використовують при проведенні операцій з надання гуманітарної допомоги;

13. *Прочити* Координатора надзвичайної допомоги надати через 30 днів після прийняття цієї Резолюції доповідь про гуманітарну ситуацію в Україні і про гуманітарні заходи реагування;

14. *Наполегливо закликає* до негайного мирного врегулювання конфлікту між Російською Федерацією й Україною за допомогою проведення політичного діалогу, переговорів, посередницької діяльності й інших мирних засобів;

15. *Вітаємо і наполегливо закликаємо* продовжувати докладати зусилля Генерального Секретаря, держав-членів, ОБСЄ та інших міжнародних і регіональних організацій, спрямовані на підтримку деескалації поточної ситуації, а також зусилля Організації Об'єднаних Націй, у тому числі призначеного Організацією Об'єднаних Націй Координатора дій в кризовій ситуації в Україні, та гуманітарних організацій з реагування на гуманітарну кризу та кризу біженців, викликані агресією Російською Федерацією;

16. *Ухвалює* тимчасово перервати роботу одинадцятій надзвичайній спеціально сесії Генеральної Асамблеї ООН і уповноважити Голову Генеральної Асамблеї відновити засідання на вимогу держав-членів.

1-ше пленарне засідання, зустріч 02 березня 2022 року

Оригінал документа див.: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/293/36/PDF/N2229336.pdf>

КОМЕНТАР УКЛАДАЧІВ

1. 24 лютого 2022 року Російська Федерація здійснила збройний напад і широкомасштабне вторгнення на територію України.

Такі дії, з точки зору сучасного міжнародного права, є нічим іншим як **агресією**. Надавати таку кваліфікацію державній діяльності уповноважена, взагалі кажучи, Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй. Однак, оскільки сама Російська Федерація є одним із постійних членів Ради Безпеки, ця держава, ясна річ, очікувано використала можливість заветувати будь-яке рішення з цього питання.

Тому – для надання належної міжнародно-правової оцінки зазначеним діям Російської Федерації – протягом наступних декількох днів була скликана надзвичайна спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН.

І ось 2 березня ця сесія ухвалила Резолюцію ES-11/1 за назвою «Агресія проти України». Навряд чи у багаторічній історії діяльності ООН її Генеральна Асамблея ухвалювала резолюцію, в назві якої було вжито слово «агресія». І цей факт вже сам по собі демонструє виняткову історичну значущість такого унікального рішення Генеральної Асамблеї ООН – єдиної всесвітньої організації, котра уособлює все державно-організоване людство.

2. Міжнародно-нормативною підставою ухвалення згаданої Резолюції послугувало «авторське» (автентичне) визначення термінопоняття «агресія», затверджене у спеціальній Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 3314 від 14 грудня 1974 року.

Отож, спираючись саме на цю Резолюцію, додатково обґрунтуємо той унікальний міжнародно-правовий «діагноз», який Генеральна Асамблея ООН поставила діям

Російської Федерації, що їх вчинила остання проти України з 24 лютого.

3. До кваліфікаційних ознак агресії, згідно з відповідною Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН, належать такі:

– вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, який би тимчасовий характер вона не мала, яка є результатом такого вторгнення чи нападу, або будь-яка анексія території іншої держави чи її частини із застосуванням сили (п. «а» ст. 3);

– бомбардування збройними силами держави території іншої держави або застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави (п. «б» ст. 3);

– блокада портів або берегів держави збройними силами іншої держави (п. «с» ст. 3);

– напад збройними силами держави на сухопутні, морські чи повітряні сили, або морські та повітряні флоти іншої держави (п. «d» ст. 3).

За станом на 2 березня 2022 року, коли ухвалювали Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН, усі названі ознаки були притаманні, очевидно й безумовно, діям Російської Федерації, вчиненим проти України. Тому й загальний висновок цієї сесії Генеральної Асамблеї ООН, зафіксований у назві її Резолюції, не може викликати жодних сумнівів.

4. З огляду на викладене, виглядає цілком недолугою, неоковирною спроба Російської Федерації приховати, затушувати справжню зловісну сутність свого збройного вторгнення в Україну за допомогою більш абстрактної термінополуки «спеціальна воєнна операція»; адже особливість цієї операції полягає в тому, що її здійснено саме через агресію, а не в якийсь інший спосіб. І тут ввести в оману не вдасться нікого (хіба що за винятком нинішнього керівництва держави-агресорки та більшої частини її населення, зазомбованої державною пропагандою). І наведені далі результати голосування держав-членів ООН стосовно Резолюції «Агресія проти

України» з беззаперечною переконливістю продемонстрували нікчемність спроби Російської Федерації уникнути адекватної оцінки своїх дій щодо України шляхом підміни термінів. Із загальної кількості держав, які бали участь у засіданні Генеральної Асамблеї 2 березня (181 держава), понад 95% проголосували або «за» згадану Резолюцію (141 держава), або принаймні не заперечили проти неї, утримавшись при голосуванні (35 держав). Таким чином, абсолютна більшість держав затаврувала Російську Федерацію як беззаперечного агресора. (Гадаємо, до речі, цей факт всесвітнього історичного значення згодом будуть згадувати в усіх підручниках з міжнародного права, хіба що окрім російських).

5. У розгляданому аспекті вельми доречним є спеціальне застереження, поміщене у Резолюції № 3314, згідно з яким «жодні міркування будь-якого характеру, чи то політичного, економічного, військового чи іншого характеру, не можуть бути виправданням агресії» (п. 1 ст. 5). Реалізація цього застереження зводиться нанівець будь-які спроби керівників і пропагандистів Російської Федерації мотивувати, аргументувати, виправдовувати свою агресію проти України.

6. Принципово важливою вважаємо вказівку Резолюції «Агресія проти України» стосовно того, що Російська Федерація зобов'язана не тільки припинити цю агресію, але й не вдаватися до вчинення агресивних дій щодо будь-якої іншої держави-члена ООН.

7. Варто також звернути увагу на те, що Резолюція № 3314 поширює поняття агресії також і на такі дії держави, коли остання дозволяє, щоб її територію інша держава використовувала для вчинення акту агресії проти третьої держави (п. «f» ст. 3).

Виходячи з цього, Республіка Білорусь також слід вважати (на жаль) державою-агресоркою.

8. Неординарною особливістю Резолюції «Агресія проти України» є те, що Генеральна Асамблея не вважала свою

роботу щодо розгляду цього питання завершеною. Вона перервала її з тим, щоб у будь-який момент відновити на запит держав-членів ООН.

9. Надзвичайно важливою є вміщена у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 2 березня 2022 року оцінка загальнолюдської, загальноцивілізаційної значущості будь-якого акту агресії. У Преамбулі цієї резолюції констатовано зокрема, що агресія є найсерйознішою і найнебезпечнішою формою незаконного застосування сили й містить у собі за умов існування різних видів зброї масового знищення можливу загрозу світового конфлікту з його катастрофічними наслідками. Звідси цілком логічним є і підсумкове положення Резолюції № 3314, відповідно до якого «агресивна війна є злочином проти міжнародного правопорядку. Агресія спричиняє міжнародну відповідальність» (п. 2 ст. 5).

Отже, все викладене в цьому коментарі дає підставу вважати Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Агресія проти України» унікальним фундаментальним внеском у відновлення міжнародно-правової справедливості, міжнародної безпеки, а також, до речі, у розвиток міжнародного права загалом. І є цілком природним, що цей документ, так би мовити, дав поштовх для ухвалення низки наступних рішень, дій і заходів інших органів і структур Організації Об'єднаних Націй, спрямованих на припинення і подолання жахливих наслідків агресії Російської Федерації проти України та притягнення винних осіб до відповідальності.

Інформаційне видання

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
У СПРОБАХ ПРОТИДІЇ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Комп'ютерний набір – *О. Томіна*
Редагування – *Т. Дудаш*

Видавництво ЛОБФ «Медицина і право»
Україна, 79044, м. Львів, вул. Бойківська, 10, кв. 3.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ЛВ № 43 від 13.11.2006 р.